

TARİHSEL BİR ARAŞTIRMA

<"xml encoding="UTF-8?>

TARİHSEL BİR ARAŞTIRMA

1- Bugünkü Tevrat'ın Öyküsü:

İsrailoğulları, Hz. Yakub'un soyundan gelen boylardan oluşmaktadır. Başlangıçta göçebe kabileler olarak yaşıyorlardı. Sonra Firavun onları Mısır'a getirdi. Onlara köle muamelesi yapıyordu. Nihayet yüce Allah, Hz. Musa aracılığı ile onları Firavun ve uygulamalarından kurtardı.

Musa zamanında, bir imam önderliğinde yaşıyorlardı. Bu imam, Hz. Musa (a.s)'dı. Ondan sonra Yuşa (Yeşu) önderlik etti. Bir süre de İ-hud (Ehud), Cid'un (Gideon) gibi yargıçlar (hâkimler) tarafından yönetildiler. Bunu izleyen süreçte krallar devri başladı. İlk kralları Şaul (Saul)'du. Kur'an ondan "Talut" diye söz eder. Ondan sonra Hz. Davut ve Hz. Süleyman kral oldular.

Sonraki dönemlerde krallıkları parçalandı, güçleri dağıldı. Bununla beraber çeşitli krallarca yönetildiler. Rehoboam, Abiyam, Yero-boam, Yehoşafat, Yehoram gibi otuz küsur kral geçti.

Bölünmeden sonra güçleri sürekli olarak zayıflıyordu. Nihayet Ba-bil kralları kendilerine egemen oldular ve Kudüs'ü ele geçirdiler. Bu olay yaklaşık olarak İsa'dan önce 600 yıllarında gerçekleşti.

O dönemde Babil kralı, Buhtunnussar (Nebukadnetsar)'dı. Bir süre sonra Yahudiler ona baş kaldırdılar.

Buhtunnussar üzerlerine askerlerini gönderdi. Onları kuşatma altına aldı. Ülkeyi fethetti. Krallık hazinelerini, Havra'-nın (Mescid-i Aksa'nın) hazinelerini talan ettiler. Sayıları on binleri bulan zenginlerini, güçlüleri ve sanatkarlarını toplayıp Babil'e götürdü-ler. Geride zayıflardan ve yoksullardan başka kimse kalmadı. Buhtun-nussar, son İsrailoğulları kralı olan Tsedekiya'yı başlarında kral olarak bıraktı. Tsedekiya, Buhtunnussar'a itaat etmek zorundaydı.

Bu durum on yıl kadar bu şekilde devam etti. Bu sırada Tsedekiya kendini bir ölçüde güçlü ve caydırıcı hissetmeye başladı. Mısır Firavnu-nu'yla temas kurdu. Ondandır cesaret alarak büyüklendi ve Buhtunnus-sar'a baş kaldırdı.

Bu durum Buhtunnussar'ı öfkeliendirdi. Üzerlerine büyük bir ordu gönderdi. Ülkelerini kuşatma altına aldı. Yahudiler kalelere sığındılar. Yaklaşık olarak bir buçuk yıl kalelerde mahsur kaldılar.

Sonunda aralarında kıtlık ve veba salgını baş gösterdi.

Buhtunnussar, kaleler tamamen teslim oluncaya kadar kuşatmayı kaldırmadı.

Bu olay, İsa'dan önce 586 yılında gerçekleşti. Yahudiler topluca kılıçtan geçirildi, yurtları yerle bir edildi. Allah'ın evini de yıktılar. Bütün dini alâmetleri ve işaretleri ortadan kaldırdılar. Havra-larını (Mescid-i Aksa) bir toprak yığınınâ dönüştürdüler. Bu hengamede Tevrat ve içine konulduğu Sandık da kayboldu.

Bu durum, yaklaşık olarak 50 yıl devam etti. Bu süre içinde Babil'de yaşıyorlardı. Kitaplarından bir işaret, bir belirti yoktu ellerinde. Mescitlerinden ve evlerinden geriye tümseklerden, toprak yığınlarından başka bir şey kalmamıştı. Sonra Fars krallarından Koreş tahta geçti.

Ülkesiyle Babilliler arasında da savaş hali devam ediyordu. Koreş Babil'i fethetti. Kente girdi. Babil'de tutsak olarak bulunan İsrailoğullarını serbest bıraktı. Ünlü Ezra, kralın yanında saygın bir yere sahipti. Kral Ezra'yı İsrailoğulları üzerine emir olarak atadı. Tevrat'ı yazmasına, Havra'yı (Mescid-i Aksa) onarmasına ve eski düzenlerine geri dönmelerine izin verdi. Ezra'nın İsrailoğullarını Kudüs'e geri getirişi İsa'dan önce 457 tarihine rastlar. Bundan sonra Ezra, Eski Ahd'i yazdı ve tashih etti. Bugün Yahudilerin elindeki Tevrat onun derlediği bu kitaptır. [23]

Bu öykü üzerinde düşündüğün zaman, bugün Yahudilerin elinde bulunan Tevrat'ın dayanak zincirinin kopuk olduğunu görürsün. Bu Tevrat, bir tek kişi (Ezra) aracılığıyla Musa'ya dayandırılıyor. Öncelikle, onun kim olduğunu bilmiyoruz. İkincisi, bilgisi ve derinliği hakkında bir malumatınız yok. Üçüncüsü, güvenilirliği boyutu hakkında bilgi sahibi değiliz. Dördüncüsü, Tevrat'ın tüm bölümlerini nereden derlediğini bilmiyoruz. Beşincisi, yapılan yanlışlıklar veya yaygın olan hatalı görüşleri hangi kaynağa göre belirleyeceğimizi bilmiyoruz.

Maalesef bu uğursuz olay, diğer bir uğursuz sonuca sebep olmuştur. Şöyle ki: Bir grup batılı

araştırmacı, Musa'nın varlığını inkara yel-tenmiş, Musa zamanında ve ondan sonra yaşanan olayların hiç olmadıklarını ileri sürmüş ve "Musa hayali bir şahsiyetti." demişlerdir. Ben-zeri iddiaları Meryem oğlu İsa (a.s) hakkında da dile getirenler olmuştur. Ancak bir Müslümanın böyle şeyler söylemesi mümkün değildir. Çünkü Kur'an açık bir ifadeyle onun varlığından söz etmektedir.

2- Hz. İsa'nın ve İncil'in Öyküsü

Yahudiler ulusal tarihlerine büyük önem verirler. Yaşadıkları dönemlerde meydana gelen belirgin olayları kaydetmeyi ihmal etmezler. Buna rağmen, kitaplarına, kutsal metinlerine baktığında, Meryem oğlu İsa ile ilgili olarak, ne nasıl doğuşu, ne peygamber olarak ortaya çıkışı ve daveti, ne yaşayış tarzı, ne gösterdiği mucizeler, ne de hayatının öler mi, öldürülerek mi, yoksa çarmıha gerilerek mi son bulduğu hakkında en ufak bir açıklamaya rastlayamazsın. Nedir bunun sebebi? İsa'nın durumunun onlara gizli kalmasını veya onların onun durumunu gizlemelerini gerektiren şey nedir acaba?

Oysa Kur'an-ı Kerim, Yahudilerin Meryem'e çirkin bir iftira attıklarını, İsa'nın doğuşu üzerine onu suçladıklarını ve İsa'yı öldürdüklerini iddia ettiklerini anlatır: "Bir de inkara sapmaları ve Meryem'in aleyhinde büyük bir bühtan söylemeleri ve; "Biz, Allah'ın resulü Meryem oğlu Mesih İsa'yı öldürdük." demeleri yüzünden (onlara böyle bir ceza verdik.) Oysa onu öldürmediler ve onu asmadılar. Ama onlara öyle gösterildi. Gerçekten onun hakkında anlaşmazlığa düşenler, kesin bir şüphe içindedirler. Onların zanna uymaktan başka buna ilişkin hiçbir bilgileri yoktur. Onu kesin olarak öldürmediler." (Nisâ, 156-158)

Şimdi, acaba onların bu tür iddiaları, dilden dile aktardıkları ve fakat kitaplarında yer vermedikleri ulusal kıssalara mı dayanıyor? Çünkü bilindiği gibi her ulusun, gerçek olaylardan ve efsanelerden kaynaklanan sözlü öyküleri vardır ve bunların sağlam ve sahih bir kaynağı da yoktur.

Yoksa onlar, Hristiyanlardan defalarca Hz. İsa'yla (a.s), doğumuy-la, peygamber olarak ortaya çıkışıyla, insanları Allah'a kulluk sunmaya davet edişleriyle ilgili hikayeleri dinlediler de bunları onların ağızlarından mı aldılar ve Meryem'e iftira atıp Mesih'i öldürdüklerini mi iddia ettiler? Bunun kesin olarak belirginleştirmek mümkün değildir. Şu kadarı var ki, yukarıdaki ayet üzerinde düşünüldüğünde görüleceği gibi, Kur'an,

açık olarak sadece öldürme -çarmıha germeyi değil- iddiasını onlara isnat ediyor ve onların bu hususta kuşku içinde olduklarını ve aralarında ihtilaf olduğunu ifade ediyor.

Hız. İsa, İncil ve müjde ile ilgili olarak Hristiyanların arasında yaygın olan öykülerin kaynağı da, onların kutsal kitaplarıdır. Bunlar; dört incil, -Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncilleri- Luka tarafından kaleme alınan "Resullerin İşleri" kitabı ve Pavlus, Petrus, Yakup, Yu-hanna ve Yehuda'nın mektuplarından oluşur. Bunların tümünün itibarı, İncillerin itibarına dayanır. Dolayısıyla İnciller üzerinde durmakta yarar vardır.

Matta İncili:

Yazılışı ve yayılışı itibariyle en eski İncil'dir. Bazıları, Miladi 38 yılında yazıldığını söylemişlerdir. Diğer bazıları ise, 50 ila 60 yılları arasında yazıldığı kanaatindedirler. [24] Görüldüğü gibi bu İncil, Hız. İsa'dan sonra kaleme alınmıştır.

Eski ve yeni Hristiyan araştırmacılar, Matta İncili'nin orijinalinin İbranice olduğu, daha sonra Yunanca'ya ve başka dillere tercüme edildiği görüşündedirler. Ancak orijinal İbranice nüsha kayıptır. Tercümenin ise nasıl olduğu ve kim tarafından tercüme edildiği bilinmemektedir. [25]

Markos İncili:

Markos, Petrus'un öğrencisidir. Havarî değildir. İncilini Petrus'un işareti ve emriyle yazdığını söyleyenler vardır. İsa'nın Tanrı olduğuna inanmazdı. [26] Bu yüzden bazıları; onun, İncilini kabileler ve köylüler için yazdığını ve İsa'yı Allah'ın şeriatını tebliğ eden bir elçi olarak tanıttığını söylemişlerdir. [27] O da, İncilini Miladi 61 yılında yazmıştır.

Luka İncili:

Luka, havari değildir. İsa'yı da görmemiştir. Hristiyanlığı Pavlus'-tan öğrenmiştir. Pavlus ise, Hristiyanlığa düşmanlık besleyen fanatik bir Yahudi'ydi. İsa'ya inananlara eziyet eden birisiydi, onların aleyhine çalışırdı. Sonra ne olduysa aniden sara nöbetine tutulduğunu, bu nöbet esnasında Mesih'in (a.s) kendisine dokunduğunu, izleyicilerine kötülük yaptığı ve eziyet ettiği için kendisini kınadığını, hırpaladığını ve bunun üzerine Mesih'e inandığını ve onun tarafından İncilini müjdeleme üzere elçi olarak gönderildiğini iddia etti.

Bugünkü Hristiyanlığın temellerini sözünü ettiğimiz bu Pavlus at-mıştır. [28] Öğretisinin temeli şudur: "Sadece Mesih'e inanmak kurtuluş için yeterlidir. Ayrıca amel etmeye gerek yoktur." O,

murdar eti ve do-muz etini yemeyi helal kıldı. Sünnet olmayı ve Tevrat'ta yer alan birçok hükmü yasakladı. [29] Oysa İncil kendisinden önceki Tevrat'ı tasdik etmek üzere indirilmiştir. Sadece Tevrat'ta haram sayılan belli

bazı şeylerin helal olduğunu belirtmiştir. Kısacası Hz. İsa, Tevrat'ın içerdiği şeriatı egemen kılmak üzere gönderilmişti. Sapıkları ve fasıkları yeniden Tevrat'a uymaya çağırmak üzere gelmişti. Tevrat'a göre amel etmeyi iptal etmek ve kuru bir imanla kurtuluşun gerçekleşeceğini vaat etmek üzere değil.

Luka, İncilini Markos'un İncilinden sonra yazdı. Bu da Petrus ve Pavlus'un ölümünden sonradır. Birçokları, bu İncilin diğer İnciller gibi ilhama dayalı bir kitap olmadığını belirtmişlerdir. [30]Nitekim İncilin giriş kısmındaki ifadeler de bunu ortaya koymaktadır.

Yuhanna İncili:

Hristiyanların birçoğu bu Yuhanna'nın, Hz. İsa'nın çok sevdiği on iki havariden biri olan avcı Zebedi oğlu Yuhanna olduğuna inanmaktadır. [31]

Diyorlar ki: "Şirintus", "Ebisun" ve bu ikisinin cemaatleri, Mesih'in yaratılmış bir insandan başka bir şey olmadığını, annesinin varlığından önce varolmadığını savundukları için, Asya ve başka bölgelerin keşişleri Miladi 96 tarihinde Yuhanna'nın yanında toplandılar ve ondan başkalarının İncillerinde yazmadıkları şeyleri yazmasını ve Mesih'in lahuti varlığını özel bir tarzda açıklamasını istediler. Yuhanna onların isteklerine cevap vermekten başka çare bulamadı. [32]

Bu İncil'in yazıldığı tarih hakkında ihtilaf vardır. Kimisi Miladi 65 tarihinde, kimisi 96 tarihinde, kimisi de 98 tarihinde yazıldığını söylemiştir.

Bazı Hristiyanlar, bu İncil'in Havari Yuhanna tarafından yazılmadığı inancındadırlar. Bunlardan bazıları, onun İskenderiye Medresesi talebelerinden biri tarafından kaleme alındığını düşünüyorlar. [33]Diğer bazıları da, bu İncil'le beraber Yuhanna'nın mektuplarının da onun tarafından yazılmadığını, bazı şahıslar tarafından ikinci yüzyılın başlarında yazılıp insanlarca kabul görmesi için Yuhanna'ya isnat edildiğini söylemişlerdir.

[34] Bazılarına göre de, Yuhanna İncili aslında yirmi bap-mış. Yuhanna'nın ölümünden sonra "Efes Kilisesi" yirmi birinci babı eklemiştir. [35]

Dört İncil'in durumu bundan ibarettir. Bu rivayetlerin içinde, üzerinde görüş birliği sağlanan

kanalların yedi kişiye dayandığını görürüz. Matta, Markos, Luka, Yuhanna, Petrus, Pavlus ve Yehuda. Bunların tümünün dayanağı, bu dört İncil'dir. İncillerin dördü de bir tanesine dayanıyor.

Yâni en eskileri olan Matta İncili'ne. Daha önce bunun bir çeviri olduğunu, aslının kaybolduğunu, kimin tarafından tercüme edildiğinin bilinmediğini, orijinalinin nasıl olduğunu, öğretisinde İsa'nın bir elçi mi, yoksa ilah mı olduğunu esas alındığının bilinmediğini belirtmiştik.

Bu mevcut İncil'de ise şöyle deniyor: "İsrailoğulları arasında Marangoz Yusuf oğlu İsa adında bir kişi ortaya çıktı. İnsanları Allah'a davet etti. O, kendisinin Allah'ın oğlu olduğunu, beşerden bir babası olmaksızın dünyaya geldiğini, babasının kendisini çarmıha gerilmek ve öldürülmek suretiyle insanları günahlarından kurtarmak üzere gönderdiğini, ölüleri dirilttiğini, doğuştan kör ve alacalı olanı iyileştirdiğini,

cin çarpmışların bedenlerindeki cinleri çıkararak onları iyileştirdiğini söylüyordu. Onun on iki tana öğrencisi vardı. Bunlardan birisi İncil'in yazarı Matta'ydı. İsa onları kutsamış ve Mesih dinini tebliğ etmeleri için birer davetçi olarak görevlendirmişti..."

Hristiyanlık çağrısının temeli ile ilgili bilgilerin özü budur. Yeryüzünün doğusuna ve batısına yayılmış bulunan böyle bir davet, gelip sonuçta tek bir habere (haber-i vahid) dayanıyor. İsmi, cismi bilinmeyen, kimliği ve vasfı hakkında net bir bilgiye sahip olunmayan bir adamda noktalaniyor.

Öykünün temelindeki bu ilginç gevşeklik, bazı özgür fikirli Avrupalı araştırmacıları şu iddiayı ortaya atmaya yöneltmiştir: "Meryem oğlu İsa Mesih, hayali bir kişiliktir. Dönemin yönetimine karşı duyulan bazı dinsel tepkiler böyle bir şahsiyetin tasavvur edilmesine yol açmıştır." Tıpatıp benzeyen bir diğer hayali şahsiyetin olması da bu düşünceyi savunanlara cesaret vermiştir. O da "Kirişna"dır. Eski Hint putperestliğine göre,

o, Allah'ın oğludur. Allah'ın lahutundan inmiştir. Asılmak suretiyle insanların günah yüklerinden ve hatalarından kurtulmalarını sağlamıştır. Kısacası, Hristiyanların İsa Mesih hakkındaki iddialarını onlar, harfiyen "Kirişna" hakkında söylüyorlar. İleride buna değineceğiz.

Diğer bazı eleştirmen araştırmacılar, Mesih adında iki kişinin olduğunu söylemişlerdir. Çarmıha gerilmeyen Mesih ve çarmıha gerilip öldürülen Mesih. Bu ikisinin arasında ise beş yüz

yılı aşkın bir zaman olduğunu söylemişlerdir.

Bu iddiaya göre bugün bin dokuz yüz elli altıncı yılında bulunduğumuz Miladi tarih ise,

bu iki Mesih'ten hiçbirinin yaşadığı döneme denk düşmemektedir. İlk Mesih, en az bu tarihten iki yüz elli yıl önce, yaklaşık olarak altmış yıl yaşamıştır. İkinci ve asılan Mesih ise, ondan sonra yaklaşık olarak iki yüz doksan yıl sonra ve yaklaşık olarak otuz üç yıl yaşamıştır. [36]

Miladi tarihle, Hz. İsa'nın doğumunun tam olarak örtüşmediğini Hristiyanlar da inkar edemiyorlar. [37] Bu da, tarihsel bir sekteredir.

Kuşkuları arttıran başka şeyler de vardır. Anlatıldığına göre, Miladın ilk iki yüzyılında, dört İncil'in dışında başka birçok İncil vardı. Kimilerine göre bunların sayısı yüz küsuru buluyordu. Şimdiki dört İncil de bunlar arasındaydı. Kilise yönetimi bu dördünün dışındakileri yasakladı. Metinleri kilisenin anlayışıyla bağdaştığı için sadece dört İncil'in yasal olduğunu ilan etti. [38]

Kilise tarafından yasaklanan ve terk edilen İncillerden birisi de Barnaba İncili'dir. Bu İncil'in bir nüshası yıllar önce bulundu ve Arapça ve Farsçaya da tercüme edildi. Bu İncil'in içerdiği kıssalar genel olarak Kur'an'ın Meryem oğlu İsa Mesih ile ilgili olarak aktardığı kıssalarla örtüşmektedir. [39]

Şaşırtıcı olan bir diğer husus da, Yahudilerin dışındaki toplumların tarihsel kaynaklarında, İncil'de İsa'nın davetiyle, tanrının oğlu oluşuyla, feda edilmek suretiyle insanları kurtarmış olmasıyla ilgili olarak anlatılanlardan ayrıntılı olarak söz edilmemiş olmasıdır. Ünlü Amerikalı tarihçi Hendrik William Van Loan

"İnsanlığın Tarihi" adlı eserinde Romalı Doktor Skola Biyus Kultlus'un, Miladi 62 yılında Filistin'deki Roma ordusunda bir asker olarak görev yapan yeğeni Cladiyus Ensa'ya yazdığı bir mektuptan söz eder. Mektubunda, Roma'da Pavlus adına bir hastayı ziyaret ettiğini ve onun sözlerinden etkilendiğini anlatır. Pavlus'un kendisine Hristiyanlık çağrısından, İsa'nın davetiyle ilgili bazı hususlardan söz ettiğini yazar.

Sonra Pavlus'tan ayrıldığını ve bir daha onu görmediğini, bir süre sonra da onun "Usti" yolunda öldürüldüğünü haber aldığını belirtir. Sonra yeğeninden, Pavlus'un sözünü ettiği bu İsraili peygamber ve Pavlus'un kendisi hakkında bilgi edinmesini ve elde ettiği bilgileri kendisine yazmasını ister.

Cladiyus Ensa, altı hafta sonra Yerus alim'deki (Kudüs) Roma askeri karargahından ona Őu mektubu gönderir:

"Kentin ihtiya r ve yaŖlı adamlarından birkaçına İsa Mesih'i sordum. Sordu um Şey hakkında yeterli bilgiye sahip olamadıklarından iyi cevap veremediklerini gördüm. (Tarihin Miladi 62, sorulan kiŖilerin de yaŖlılar olduğuna dikkat edin!)

Nihayet bir zeytin satıcısıyla karŖılaŖtım ve onu tanıyıp tanımadı ını sordum.

Bana cevap verme l tf nde bulundu. Sonra bana Yusuf adlı bir adamı gösterdi. Onun İsa'nın izleyicisi ve seveni olduğunu, onun yaŖam öyküsü hakkında bilgi sahibi olduğunu, onunla ilgili haberler hakkında uzman olduğunu, sordu um sorulara doyurucu cevap-lar verebilce ini söyledi.

Günlerce araŖtırdıktan sonra o gün Yusuf isimli Ŗahısla karŖılaŖtım. YaŖı geçkin bir ihtiyardı.

Eskiden bölgedeki bazı g llerde balık avlarmıŖ. Adamın ilerlemiŖ yaŖına rağmen, duyguları sağlam ve hafızası yerindeydi. O dönemde, kargaŖa ve fitne döneminde yaŖanan tüm olayları ve haberleri anlattı. Dedi ki: Fontiyus Filatus, Kayser Tiprius zamanında Samiriye ve Yahudiye bölgelerinin hakimiydi.

Onun döneminde Yerus alim'de bir kargaŖa  ıktı. Fontiyus Filatus, fitne ateŖini söndürmek için Yerus alim'e geldi. O günlerde yayılan fitne Ŗuydu: Nasıra halkından bir marangozun oğlu halkı davet ediyor ve onları h k mete karŖı ayaklanmaya kıŖkırtıyor.

İŖi iyice araŖtırdıklarında anladılar ki, suçlanan marangozun oğlu akıllı ve sağlam g r Ŗl  bir gençtir. Hakkında takibatı gerektiren bir suç iŖlememiŖtir. Ancak Yahudilerin mezhep liderleri onun g r Ŗlerine karŖı çıkıyorlardı. Ona karŖı büyük bir kin besliyorlardı. Filatus'a; "Bu Nasıralı genç; "Bir Yunanlı, bir Romalı veya bir Filistinli, insanlara adaletle davranırsa, onlara karŖı Ŗefkatli olursa, o, Allah katında bütün ömrünü Allah'ın kitabını mütalaa etmekle, ayetlerini okumakla geçiren kimse

kadar sevap alır." diyor." demiŖlerdi.

Onların karŖı çıkmaları ve itiraz etmeleri, Filatus üzerinde etkili olmamıŖtı. Fakat bir gün halkın büyük bir kalabalık halinde mabette toplandığını ve İsa (marangozun oğlu) ve arkadaŖlarını ele geçirip lime lime do ramayı d Ŗ nd klerini haber aldı. Bunun  zerine bu marangoz genci bir süre zindana atmayı,

böylece halkın onu linç etmesine engel olmayı düşündü. Filatus, halkın neden İsa'ya karşı öfkeye kapıldığını tam olarak anlayamamıştı. Onun hakkında kiminle konuştuysa, bir soru sorduysa, açıklama yapmasını istediye, ağız birliği etmişçesine şunu söylediler: "O bir kafirdir. O bir dinsizdir. O bir haindir." Ama bunun nedenini söyleyen kimse çıkmadı.

Nihayet Filatus, bizzat İsa ile konuşmaya karar verdi. Onu yanına çağırttı. Onunla konuştu ve tebliğ ettiği dinle neyi amaçladığını sordu. İsa, devlet ve siyasetle ilgilenmediğini, böyle bir amacının bulunmadığını söyledi. Daha çok manevi hayatla ilgilendiğini, cismani hayatın onun için ikinci planda kaldığını belirtti. Bir insanın insanlara iyi davranması gerektiğine, tek ve ortaksız Allah'a kulluk etmesinin zorunluluğuna inandığını vurguladı. Allah'ın hayattaki diğer tüm yöneticiler, terbiye ediciler (Rabler) karşısında baba konumunda olduğunu ifade etti.

Filatus, Revakiler ve diğer Yunan filozoflarının görüşleri hakkında bilgi sahibiydi. İsa'nın söylediklerinde bir art niyet, bir kovuşturma gerekçesi görmemişti. Bu yüzden bir kez daha bu sağlam görüşlü, akliselim sahibi peygamberi Yahudilerin şerrinden kurtarmaya karar verdi. Ölüm cezasının uygulanmasını erteledi.

Fakat Yahudiler buna razı olmadılar. Onu rahat bırakmadılar. Fila-tus'un İsa'nın yalanlarına kandığını, Kayser'e ihanet etmek istediğini yaydılar. Buna tanıklık etmeye ve buna ilişkin şikayetleri içeren tomar-ları imparatora göndermeye başladılar. Bundan önce de Filistin'de kar-gaşa ve isyanlar çıkmıştı. Kayser'in güvenilir güçlerinin sayısı azdı. İnsanları susturmaya yetmiyordu. Valilerin ve Kayser adına görev yapan diğer memurların halkın şikayetine, hoşnutsuzluğuna neden olacak davranışlardan kaçınmaları gerekiyordu.

Bu nedenlerden dolayı Filatus, genel güvenlik adına bu tutuklu genci feda etmekten, öldürülmesine ilişkin genel isteğe cevap vermek-ten başka seçenek bulamadı.

İsa'ya gelince, ölümden kesinlikle korkmadı. Ölümü onurlu bir kişilikle karşıladı. Ölümünden önce katline sebep olan Yahudileri affetti. Sonra çarmıha gerildi. İnsanlarsa, onunla alay ediyor, ona sövüp sayıyorlardı.

Cladiyus Ensa devamla şöyle der: Yusuf'un bana anlattığı İsa kıssası budur. O, bunları anlatırken yanaklarından aşağıya göz yaşları süzülüyordu. Ayrılmak istediğini belirtirken kendisine bir altın para uzattım. Ancak o, parayı almayı kabul etmedi ve bana; "Burada benden

çok daha yoksul kimseler var. Bu parayı onlara ver." dedi.

Sözünü ettiğin arkadaşın Pavlus'u da ona sordum. Onu tam olarak tanıımıyordu. Onunla ilgili olarak kesinlik kazanan husus, başlangıçta çadır yapmakla uğraştığı, sonra işini bırakarak bu yeni dini tebliğ etmekle meşgul olduğudur. Şefkatli ve merhametli olan Rabbin dinini. Onunla, Yahudi bilginlerinden duyduğumuz "Yehova" arasındaki fark, yerle gök arasındaki fark kadardır.

Anlaşıldığı kadarıyla Pavlus önce Küçük Asya'ya gitmiş, sonra Yunanistan'a geçmiştir. Kölelere ve tutsaklara şöyle diyormuş: "Hepiniz, sizi seven ve size acıyan bir babanın çocuklarısınız.

Mutluluk, insanlar içinde sadece bir gruba özgü değildir. Tersine zengin, fakir tüm insanlar mutluluğu yakalayabilirler. Tek şart, kardeşçe geçinmeleri, temizlik ve doğruluk esaslı bir hayat sürdürmeleridir." (Mektup özetle burada sona erdi.)

Söz konusu mektubun araştırmamızla ilgili parçaları böyle işte. Bu mektubun satırları üzerinde düşünüldüğünde, şu sonucuna varılır: İsrailoğulları arasında Hristiyanlık davetinin yaygınlaşması Hz. İsa'dan sonra olmuştur ve bu davet, nebevi bir davetti, Allah tarafından görev alan bir peygamberin davetiydi; iddia edildiği gibi Lahuti bir zuhur ediş, yeryüzüne iniş ve insanları günahlardan kurtarış şeklinde ilahi bir davet değildi.

Daha sonra Hz. İsa'nın bazı talebeleri ve Pavlus gibi kendini ona mensup bilenler ve talebelerinin talebeleri, çarmıha gerilme olayından sonra Hindistan, Afrika ve Roma gibi dünyanın değişik bölgelerine yolculuk yaptılar ve Hristiyanlığın mesajını yaydılar. Ancak çok geçmeden Hristiyanlık öğretisinin

temel meseleleri hakkında aralarında ihtilaflar baş gösterdi. İsa'nın Tanrısal (Lahuti) bir varlık oluşu, sadece ona inanmanın yeterli olacağı, Musa'nın şeriatıyla amel etmenin gerekmediği, İncil'in getirdiği dinin Musa'nın dinini neshettiği veya bu dinin Tevrat'ın içerdiği şeriatın tamamlayıcı tâbisi [40] olduğu gibi konularda ihtilaf ederek çeşitli gruplara ayrıldılar.

Bu arada şu husus üzerinde önemle durmak gerekir: Hristiyanlık mesajının yayıldığı, etkinlik gösterdiği Roma ve Hindistan gibi topluluklar bundan önce Sabiilik, Brahmanizm veya Budizm gibi putperestlik esaslı inanç sistemlerine bağlıydılar. Bu dinlerin temelinde tasavvufa özgü mistik hazlar, öbür yanda Brahmanizm felsefesi yatıyordu. Bu inançlarda Lahuti (Tanrısal)

varlığın Nasuti (Beşeri) varlık şeklinde ortaya çıkması anlayışı önemli bir yer tutar.

Birlik (tevhit) şeklinde üçlük (teslis), Lahuti varlığın Nasuti varlık suretinde inmesi ve asılarak ve işkence görerek kendini feda etmesi inancı eski Hint, Çin, Mısır, Keldan, Aşur ve Fars putperestliklerinde temel bir anlayış olarak göze çarpmaktadır. [41] Eski dinler ve mezhepler üzerine yazılan eserlerde vurgulandığı gibi, benzeri inançlara Roma ve İskandinavya gibi eski batı putperestliklerinde de rastlanmaktadır.

Duwan, "Tevrat'taki Hurafeler ve Diğer Dinlerdeki Benzerleri" adlı kitabında der ki: "Hindistan'a göz attığımızda, en büyük ve en ünlü Lahuti ibadetlerinin "teslis" esaslı olduğunu görürüz. Bu öğretiyi ana dillerinde "Tiri Morti" olarak adlandırırlardı. Bu isim, Sanskritçe iki kelimeden meydana gelmiştir. "Tiri" üç demektir. "Morti" ise, şekiller veya uknumlar anlamına gelir. Bunlar "Brahma", "Vişno" ve "Siva"dır. Birlikten ayrılmayan üç birleşik uknum. İddialarına göre o, tek ilahtır."

Sonra şöyle der: "Onlara göre, Brahma Baba'dır, Vişno Oğul'dur, Siva ise Ruh-ul Kudüs'tür." Sonra şöyle der: "Onlar, Siva'ya "Krişna" [42] yâni "Kurtarıcı Rab" ve "Büyük Ruh" derler. "Vişno" ondan doğmuş ve Nasut şeklinde yeryüzünde zuhur etmiş ki, insanları kurtarsın. O, bir tek ilah olan "üç uk-num"dan biridir."

Devamla şöyle der: "Onlar, Hristiyanlarda olduğu gibi, üçüncü uknumu güvercin şeklinde sembolize ederler."

Mr. Faber, "Putperestliğin Kökü" adlı eserinde şöyle der: "Hintliler "Brahma", "Vişno" ve "Siva"dan oluşan bir teslise inandıkları gibi, Budistler de teslise inanırlar. Onlara göre "Buda" üç uknumdan oluşan bir ilahtır. Aynı şekilde Ginistler de "Civa"nın üç uknumdan ibaret olduğunu söylemektedirler."

Devamla şöyle der: "Çinliler de Buda'ya taparlar ve ona "Fu" adını verirler. Hintliler gibi onlar da, onun üç uknumdan ibaret olduğunu söylerler."

Duwan, yukarıda adı geçen eserinde şöyle der: "Mısır'daki Munfis Tapınağı'nın rahipleri, dini eğitime yeni başlayanlara "kutsal üçlü"yü şöyle tarif ederlerdi: "İlk olanı ikincisini yarattı, ikincisi de üçüncüsünü yarattı. Böylece kutsal üçlü tamamlandı."

Mısır Kralı Toliso, kâhin Tenuşiki'ye sorar: "Benden önce daha büyük biri var mıydı? Ve benden sonra daha büyük biri olacak mıdır?" Kâhin şu cevabı verir: "Evet, daha büyük olan vardır. O, her şeyden önce gelen Allah'tır. Sonra "Kelâm" gelir. O ikisiyle birlikte de "Ruh-ul Kudüs" yer alır. Bu üçlünün doğaları birdir. Onlar zat olarak birdirler. Ebedi kuvvet onlardan sadır olur. Git ey fani!

Ey kısa hayatın sahibi!"

Bunoyik, "Eski Mısır İnançları" adlı eserinde şöyle der: "Mısır dininde yaygın olan en ilginç husus, "Kelâm"ın Lahuti oluşuna inanmalarıdır. Onlara göre, varolan her şey onun aracılığı ile varolmuştur. O, Allah'tan kaynaklanmıştır. O, Allah'tır. Yuhanna İncili de bu ifadelerle başlar."

Heigen, "Angello-Sakson" adlı eserinde der ki: "Farslar Metrus'u kelâm, aracı ve Farsların kurtarıcısı olarak isimlendirirlerdi."

"Avrupa'nın İlk Sakinleri" kitabından da şunları nakleder: "Eski putperestler, "Tanrı üç uknumdan meydana gelmiştir." derlerdi."

Ayrıca, eski Yunanlıların, Romalıların, Finlandiyalıların ve İskandinavlıların da biraz önce sözünü ettiğimiz teslise inandıklarını anlatır. Keldanilerin, Aşurluların ve Finikelilerin de "kelâm" ile ilgili olarak benzeri bir inanca sahip oldukları rivayet edilir.

Duwan, "Tevrat'taki Hurafeler ve Diğer Dinlerdeki Benzerleri" ad-lı eserinin 181-182. sayfalarında özetle şunları der:

"İnsanların işledikleri bir günahın sorumluluğundan kurtulmaları için tanrılardan birinin kurban olarak sunulması fikri, Hintlilerin ve diğer ulusların arasında kökü çok eskilere dayanan bir anlayıştır."

Ardından buna ilişkin kanıtlara yer verir: "Hintlilerin inanışına göre, ilk çocuk olduğu halde, başlangıcı ve sonu olmayan tanrı Vişno'nın kendisi olan Krişna'nın şefkat duyguları kabardı ve yeryüzünü yükünün ağırlığından kurtarmak istedi. Yeryüzüne geldi ve insan tarafından bir kurban sunarak insanı kurtardı."

Mr. Moor der ki: "Hintlilerin kitaplarında "Krişna" çarmıha gerilmiş vaziyette resmedilmiştir.

Elleri ve ayakları çivilerle tahtaya çakılı olduğu halde gömleğinin üzerinde bir insan kalbi asılı olarak çizilmiştir. Bir diğer resimde de çarmıha gerilmiş ve başının üzerinde altın bir taç olduğu

halde gösterilmiştir. Hristiyanlar da; "İsa çarmıha gerilerek asıldığı zaman başının üzerinde dikenli bir taç vardı." derler."

Hauk, Seyahatnamesi'nin 1. cildinin 326. sayfasında der ki: "Putperest Hintliler, bazı ilahların insan şekline girdiklerine ve insanların günahlarından kurtulmaları için kurban olarak sunulduklarına inanırlar."

Morivor Leims, "Hintliler" adlı eserinde (s. 26) şöyle der: "Putperest Hintliler, temel bir günaha inanırlar. Bunun kanıtı da "Kiyatri"den sonra gelen yakarışları ve tevessülleridir: Ben günahkâрім. Hata ettim. Kötü tabiatlıyım. Annem günah işleyerek bana hamile kaldı. Kurtar beni ey yonca gözlü! Ey günahkârları hatalarından ve günahlarından kurtaran!"

Papaz Gorge Kuks, "Eski Dinler" adlı eserinde Hintlilere ayırdığı bölümde şunları söyler: "Onlar, Krişna'yı serkeş olmayan lahut dolu bir kahraman olarak tasvir ederler. Çünkü o kendini kurban olarak sunmuştur."

Heigen, Tibal ve Tibet topraklarına ayak basan ilk Avrupalı olan "Andara Da el Kurozopos"tan şunları nakleder: "Onların taptıkları tanrı "Endra" şöyle tasvir edilir: "Onun kanı çarmıha gerilmek ve çiviye vurulmak suretiyle dökülmüştür ki, insanları günahlarından kurtarsın. Bu çarmıha gerilişin resmi, kitaplarında mevcuttur."

Rahip Corciyus'un kitabında tanrı "Endra" şu şekilde tasvir edilir: "Çarmıha gerildiği tahtaların ikisi en bakımdan eşit, ama uzunluk bakımından farklıdır. Baş tarafı daha kısadır. Burada yüzü tasvir edilmiştir. Buna karşılık aşağı tarafı daha uzundur. Eğer yüzün şekli olmasaydı, kimsenin aklına onun bir kişiyi temsil için yapıldığı gelmezdi."

Budistlerin bu husustaki tasavvurları Hristiyanların Hz. İsa'yla ilgili anlayışlarına daha çok benzemektedir. Bu benzerlik her açıdan söz konusudur. Hatta onlar Buda'yı "Mesih", "tek evlat", "alemin kurtarıcısı" olarak adlandırırlar. Onun kamil bir insan ve kamil bir ilah olduğunu, Nasut bedenine büründüğünü, insanların günahlarına kefarete olmak,

onları günahlardan kurtarmak, azaba çarptırılmalarını önlemek ve göklerin melekutuna varis olmalarını sağlamak için kendini kurban ettiğini söylerler. Birçok batılı yazar buna dikkat çekmiştir. Bill, kendi kitabında, Hauk, Seyahatnamesi'nde ve Mauller "Sanskrit Edebiyat Tarihi" adlı eserinde bu konuları işlemişlerdir. [43]

Şimdiye kadar anlattıklarımız, eski dinlerdeki Lahut ile Nasut karışımına, çarmıha gerilme ve insanların günahlarına karşılık feda edilme inancına ilişkin pasajlar ve örneklerdi. Görüldüğü gibi, Hristiyanlığın yeryüzünde yayılmaya başladığı ve Hristiyan davetçilerin gezindiği bölgelerde Hristiyanlık davetinin gönülleri fethettiği dönemde birçok toplum bu akideye sahipti.

Acaba bu durum, Hristiyan davetçilerin Hristiyanlığın temel prensiplerini putperestlik kalıpları içinde sunarak insanların kalplerini dinlerine yöneltme ve öğretilerini onlara kabul ettirme çabasında olduklarını göstermiyor mu?

Bunu Pavlus'un ve diğer Hristiyan din ulularının hikmet ehlinin hikmetini, akli kanıtları esas alan felsefelerini yermelerinde, Rab ilahın ahmağın ahmaklığını, akıllının aklına tercih ettiğini söylemelerinde gözlemleyebiliyoruz.

Bunu şöyle açıklayabiliriz: Hristiyan davetçiler mesajlarını sunar-larken akıl ve kanıtı esas alan düşünce ekollerinin karşısında yer aldılar. Bunun üzerine söz konusu ekollerin mensupları,

böyle bir şeyi kabul etmeye, daha doğrusu kanıt açısından sahih bir şekilde algılamaya imkan yoktur, diyerek onlara karşı çıktılar. Hristiyan davetçiler de söylemlerini keşif ve kutsal ruhla dolup taşma üzerine oturtular. Onlar bu açıdan, tarikatlarının akıl yolundan ve tarzından ayrı bir yol ve tarz olduğunu söyleyen cahil tasavvufçulara benzerler.

Bu davetçilerin bir kısmı, "Resullerin İşleri" kitabında ve tarih kitaplarında belirtildiği üzere, ruhbanlığı benimseyerek dünyayı dolaşmaya ve Hristiyanlık mesajını yaymaya başladılar.

Dünyanın çeşitli bölgelerindeki halk kitleleri de onları olumlu karşıladılar. Özellikle Roma İmparatorluğu topraklarında başarılı

olmalarının altındaki sır, halk kitlelerinin mevcut durumdan bezmiş olmalarıydı. Bütün ülkede zulüm ve haksızlık kol geziyordu. Sıkıcı ve boğucu bir manevi baskı egemendi. Kölelik yasaları hakimdi. Yöneten ve yönetilen, amir ve memur sınıflar arasındaki fark bir uçurum kadardı. Zenginlerin, konfor içinde yüzen varlıklıların hayatı ile yoksulların, düşkünlerin ve kölelerin yaşayışları arasında korkunç bir fark vardı.

Hristiyan davetçileri ise insanları kardeşliğe, eşitliğe, insanlarla iyi geçinmeye, dünyayı ve onun sıkıntı verici, fani ve kirli hayatından yüz çevirmeye, göklerin melekutunda bulunan mutlu ve berrak hayata yönelmeye çağırıyorlardı. Sırf bundan dolayı da, yönetici sınıflar, krallar ve

kayserler, onlarla pek ilgilenmiyorlar, onlara eziyet etmeyi, onların aleyhinde politikalar geliştirmeyi veya onları ülkelerinden sür-meyi düşünmüyorlardı.

Böylece gösteri yapmadan, kimseyle kavga etmeden günbegün sayıları artıyordu. Her gün biraz daha güçleniyorlardı. Nihayet Roma İmparatorluğu'nda, Afrika'da ve Hindistan gibi ülkelerde büyük bir ka-labalığa ulaştılar. Bir kilise yapıp kapılarını halka açtıkları her seferinde bir put evini yıkmış, kapılarına kilit vurmuş oluyordı.

Putperestlik liderlerinin kendilerine karşı çıkmalarına, temellerini yıkmak istemelerine, zamanın kralları ve hükümdarlarının, kendilerine boyun eğmemelerine, hükümlerine ve yasalarına muhalefet etmelerine de asla itina etmiyorlardı. Zira aksi takdirde, ortadan kaldırılma, öldürölme, zindana atılma ve türlü işkencelerden geçirilme tehlikesiyle karşılaşabilirlerdi; bir kısmı öldürölür, bir kısmı zindana atılır ve bir kısmı da sürgün edilirdi.

Bu durum, "Kral Konstantinus" zamanına kadar devam etti. Nihayet Kral, Hristiyanlığa inandı ve bu dine girdiğini açıkça duyurdu. Ondan sonra Hristiyanlık, devletin resmi dini haline geldi. Roma'da ve İmparatorluğa bağılı ülkelerde kiliseler yapıldı. Bu gelişmeler, Miladi dördüncü yüzyılın son yarısına denk geliyordu.

O dönemde, Roma Kilisesi Hristiyanlığın merkezi haline geldi ve papazları İmparatorluğa bağılı topraklara göndererek kiliseler, manastırlar ve İncil'in mesajının öğretildiğı okullar açtırmaya başladı.

Bu arada şunu göz önünde bulundurmak gerekir ki, Hristiyan davetçiler, tüm öğretilerini, tartışmasız kabul ettikleri bazı ilkeler üzerine oturttular. Böylece, Baba, Oğul, Ruh-ul Kudüs, çarmıha gerilme ve gü-nahların karşılığı olarak öldürölme gibi meseleleri tartışma götürmeyen ilkeler olarak ele alıp, diğeri tüm öğretilerini bu temellere dayandırdılar.

Bu da, onların dinsel öğretilerinin ilk ve önemli çürük noktasıdır. Çünkü bir duvar ne kadar düzgün ve sağlam örölürse örölün, eğer temel çürükse bu düzgünlük ve sağlamlık ona bir yarar sağlamaz. Kaldı ki, buna dayalı olarak geliştirdikleri "biri üçleme=teslis", çarmıha gerilme ve feda olma konuları da akılla bağdaşmamaktadır.

Nitekim bazı Hristiyan araştırmacılar da, "teslis" düşüncesinin akılla bağdaşmadığını ikrar etmişlerdir; ancak şunu da eklemekten edememişlerdir: "Bu, dinsel bir meseledir. Böyle

meselerini kulluk duygusu içinde kabul etmek gerekir. Ne dinlerde nice akılla bağdaşmayan konular vardır!"

Oysa bu, çürük bir temelden hareketle varılan çürük bir çıkarsamadır. Hak bir dinin akılla bağdaşmayan bir ilkeyi içermesi düşünülebilir mi? Biz, bir dini aklımızla kabul eder, onun hak din olduğunu aklımızla belirleriz. Akıl, hak nitelikli bir inanç sisteminin batıl ve imkansız bir ilkeyi kapsamasını kabul eder mi? Bu açık bir çelişki değil midir? Kuşkusuz hak bir din, egemen doğa yasalarıyla izah edilemeyen, olağanüstü ama mümkün nitelikli hususları içerebilir; fakat özü itibariyle muhal olan bir şeyi asla!

Hıristiyan davetçilerin dinsel öğretiler konusunda tuttıkları bu araştırma yöntemi, düşünürler arasında yoğun tartışmaların ve ihtilafların baş göstermesine yol açmıştır. Özellikle Roma ve İskenderiye okullarında, dinsel araştırmaların yoğunlaşmaya başladığı dönemlerde bu durum ayyuka çıkmıştır.

Bu nedenle de kilise, söylem birliğini korumak ve bütünlüğü sağlamak için denetimlerini her gün biraz daha sıklaştırıyordu. Papazların, keşişlerin söyledikleri her yeni sözü, ortaya atılan her bidatı bastır-mak, genel anlayışa uydurmak için yoğun bir çaba harcıyordu. Kon-siller düzenliyordu. Bu tür söylemlerle ortaya çıkanları, ikna olmadıkları takdirde, tekfir ediyor, sürgün ediyor, aforoz ediyor veya öldürüyordu.

İlk konsil, Arius'un; "Oğul uknumu, Baba uknumuna eşit değildir. Çünkü Allah kadimdir, öncesizdir. Mesih ise mahluktur, sonradan var edilmiştir." demesi üzerine toplanan "İznik Konsili"ydi.

Patrikler, kardinaller ve papazlar Konstantiniye'de (İstanbul), Kral Konstantinus huzurunda bir araya geldiler. Üç yüz on üç kişiydiler. So-nunda şu ortak karara vardılar: "Biz her şeyin maliki, görülen ve görülmeyen her şeyin yaratıcısı, tek Baba Allah'a ve tek Allah'ın oğlu tek Oğul İsa Mesih'e inanıyoruz. O, tüm yaratılanların ilkidir,

ama yaratıl-mış değildir. Hak ilahtan olma hak ilahtır. Alemlerin ve her şeyin düzeni elinde sağlam bir temele dayanan Baba'nın cevherindendir. O, bizim için ve bizim kurtuluşumuz için gökten indi, Ruh-ul Kudüs'ten ayrılarak insan görünümüne girdi ve Bakire Meryem'den doğdu. Filatus zamanında asıldı ve gömüldü. Sonra ölümünün üçüncü gününde kalktı, göğe yükseldi ve

babasının sağına oturdu. O, ölümler ve diriler arasında hükmetmek üzere bir kez daha dönmeye hazırdr.

Aynı şekilde biz, babasından çıkan, hakkın ruhu, tek Ruh-ul Kudüs'e, günahları bağışlanması için tek bir vaftize, [44] tek kutsal Hristiyan-Katolik cemaate, bedenlerimizin tekrar kalkacağına [45] ve sonsuz hayata inanıyoruz." [46]

Bu, ilk konsüldü. Ancak bundan sonra da birçok konsüller toplandı. Amaç oluşan yeni mezheplerle bir ilgilerinin olmadığını, onların din dışı olduğunu vurgulamaktı. Nesturi, Yakubi, Elyani, Yelyarisi, Makdanosi, Sabalyusi, Nutosi ve Pavlusi mezhepleri gibi.

Böylece kilise, denetim görevini aksatmadan yürütüyordu. Davet misyonunu gevşetmiyordu.

Günbegün gücü ve otoritesi artıyordu. Bu durum, Fransa, İngiltere, Avusturya, Prusya (Almanya), İspanya, Portekiz, Belçika ve Hollanda gibi Rusya dışında tüm Avrupa devletlerinin Hristiyan olmalarına yol açtı. Rusya ise, Miladi beşinci yüzyılın sonlarında, yani 496 yılında bu dini benimsedi.

Kilise günbegün gelişmesine, güçlenmesine devam ederken, kuzey halkları ve barbar kabileler de Roma'ya saldırıyorlardı. Savaşlar ve iç karışıklıklar Kayserlerin saltanatını zayıflatıyordu.

Sonunda Romalılar ve galip toplumlar dini otorite gibi memleket yönetiminin de kiliseye devredilmesinde birleştiler. Böylece o gün manevi egemenlikle maddi egemenlik, kilisenin başkanı olan Papa Gregorius'da birleşti. Tarih, Miladi 590'ı gösteriyordu. Böylece Roma Kilisesi, Hristiyanlık dünya-sı üzerinde mutlak bir egemenliğe sahip oldu.

Fakat İmparatorluk, başkenti Roma olan Batı Roma Devleti ve başkenti Konstantiniye (İstanbul) olan Doğu Roma Devleti olmak üzere ikiye ayrılınca, Doğu Roma Devleti'nin kralları, kendilerini ülkelerinin dini liderleri olarak da ilan ettiler ve Roma Kilisesi'ne tâbi olmadılar. Bu, Hristiyanlığın Roma Kilisesi'ne bağlı olan Katolikler ve ora-ya bağlı olmayan Ortodokslar şeklindeki bölünmesinin başlangıcıydı.

Konstantiniye (İstanbul) kenti Osman Oğulları'nın eline geçinceye ve Kral Poli Olokos öldürölünceye kadar bu durum böyle devam etti. O, Doğu Roma Devleti'nin son kralı ve o günkü kilisenin keşişiydi. (Ayasofya Kilisesi'nde öldürölldü.)

Ondan sonra Rus çarları, Roma Kayserleriyle aralarındaki hısımlık dolayısıyla, bu dini makamın, yani kilise başkanlığının miras olarak kendilerine yetiştğini iddia ettiler. Ruslar Miladi onuncu

yüzyılda Hristiyan olmuşlardı. Böylece Rus çarları, Roma Kilisesi'ne bağlanmadan kendi topraklarının kilise keşişleri de oldular.

Tarih, 1454 yılını gösteriyordu.

Bu durum, Çar Nikola'nın öldürülmesine kadar yaklaşık olarak beş asır devam etti. Nikola son Rus çarıydı. O ve ailesi 1918 tarihinde ko-münistler tarafından öldürüldü. Böylece Roma Kilisesi aşağı yukarı, bölünmeden önceki konumuna gelmiş oldu. Fakat kilise, yönetimdeki liderlerinin çabalarıyla ortaçağda insan hayatının tüm alanlarına müdahale ediyordu. Bu dönemde kilise, gücünün doruğundaydı. Bu kilise baskısından kurtulmak isteyen dindarlar kiliseye baş kaldırdılar, onca baskıdan azat olmak istediler.

Sonuçta bir grup, kilise liderleri ve papaların hükümlerine tâbi ol-mayı reddetti. Ancak İncil'in öğretilerine ve konsillerinin çıkarsamalarına, alimlerinin ve papazlarının üzerinde ittifak ettikleri hükümlere tâ-bi olmaya devam ettiler. Bunlara Ortodokslar adı verilir.

Bir diğer grup ise, kesin bir şekilde Roma Kilisesi'ne tâbi olmaktan vazgeçti. Bunlar İncil'in öğretisi hususunda da Roma Kilisesi'ne bağlı değildirler. Roma Kilisesi'nin emirleri de onları bağlamaz. Bunlara Protestanlar denir.

Böylece bugün Hristiyanlık dünyası üçe bölünmüş durumdadır: Katolikler: Bunlar Roma Kilisesi'ne ve öğretilerine tâbidirler. Ortodokslar: Roma Kilisesi'nin öğretilerine tâbidirler,

ama kilisenin kendisine tâbi değildirler. Bu mezhebin oluşumu, kilisenin bölünmesinden sonradır. Özellikle kilisenin İstanbul'dan Moskova'ya taşınmasından sonra. (Daha önce bu hususa değindik.) Protestanlar: Ne kiliseye, ne de öğretilerine tâbi değildirler. Kendilerine özgü bağımsız bir yolları vardır. Miladi on beşinci yüzyılda ortaya çıktı.

Yaklaşık olarak yirmi asırdan bu yana Hristiyanlık dininin yaşadığı serüvenin özeti budur. Bu kitabın ana fikrini kavrayanlar, rahatlıkla bilirler ki, Hristiyanlık tarihini özetlememizin gerisindeki amacı şu şekilde sıralamak mümkündür:

Birincisi: Araştırmacılar, Hristiyanlığın tarih boyunca yaşadığı gelişmeleri bilsinler. Miras, sirayet, etkilenme, karışma veya gelenek yoluyla, inanç sistemlerine girmiş olması muhtemel olan putperestlik inançları, düşünceleri ve geleneklerinin farkında olsunlar.

İkincisi: Kilisenin, özellikle Roma Kilisesi'nin egemenliği, Miladi ortaçağlarda aşamalı olarak

doruğa çıkmıştı. Din ve dünya işlerinin egemenliği kilisenin elindeydi. Avrupa'daki tüm krallıklar kiliseye boyun eğiyordu. İstedikleri kralı azlediyor, istediklerini atayabiliyorlardı. [47]

Rivayete göre, bir keresinde Papa, işlediği bir gûnahtan dolayı bağışlanmak dileğiyle, gûnah çıkarmak isteyen Alman İmparatoru'na kış mevsiminde sarayının kapsamında üç gün boyunca yalın ayak durmasını emretmiştir. [48]

Bir keresinde Papa, dizleri üstünde gelerek bağışlanmak dileyen kralın tacını tekmelemiştir. [49]

Kilise, Müslûmanları bağılılarına öyle tanıtmıştı ki, İslam'ı bir putperestlik dini olarak görüyorlardı. Bunu, Hristiyanlarla Müslûmanlar arasında uzun yıllar devam eden haçlı savaşları sırasında Hristiyanları savaşa teşvik amacıyla söylenen şiirlerde ve sloganlarda görüyoruz.

Hristiyanlar, Müslûmanları putlara tapanlar olarak görüyorlardı. [50] Gûya Müslûmanların üç tane tanrısı vardı. Bunlar sırasıyla "Mahom", diğler adlarıyla da "Bafomid" ve "Mahomend"dir. Bu ilk tanrıdır ve o, "Muhammed"dir. Ondan sonra "İlin" gelir. Bu da ikinci tanrıdır. Sonra "Tarfacan" gelir. Bu da üçüncü tanrıdır. Hristiyanların bazı açıklamalarından, Müslûmanların iki tane daha tanrıların olduğunu inandıkları anlaşılıyor. Bunlar, "Martuvan" ve "Cubin"dir. Ancak bunlar, derece bakımından sözü edilen ilk üç tanrıdan sonra gelirler.

"Muhammed, çağrısını kendisinin tanrılığı esasına dayandırmıştır." diyorlardı. Bazen de; "O, kendisine altından bir put edinmiştir." diyorlardı. Richard, Frenkleri Müslûmanlara karşı kışkırtmak için söylediği şiirlerinin birinde şöyle der: "Kalkın ve Mohomend'i ve Tarfacan'ı devirin. Tanrınıza yakın olmak için onları ateşe atın."

Roland, Müslûmanların Tanrısı "Mahom"u şöyle betimler: "O, bü-tünüyle altın ve gûmüştten yapılmıştır. Onu görsen, hiçbir sanatkârın, ondan daha güzel bir şey tasavvur edip de yapmasının mümkün olmadığını tasdik edersin. İri bir cûssesi, güzel bir yapısı vardır. Yüzünden ululuk izleri okunur.

Altın ve gûmüştten yapılan Mahom'un göz alıcılığı görenlerin gözlerini kamaştırır. En güzel ve en sağlam sanat eserlerinden biri olan bir filin üzerine oturtulmuştur. Karnı boştur. Ona bakan, karnından bir ışık hisseder. Pahalı ve ışık saçan taşlarla yaldızlanmıştır. Dışarıdan bakınca içi görülebilecek şekilde şeffaftır. Bir sanat eseri olarak eşsizdir.

Müslümanlar zora düştükleri zamanlarda tanrıların onlara ilham ettiklerine şahit oldukları için, bir savaşta Müslümanların yenilgiye uğraması üzerine, komutanları, Müslümanların Mekke'deki tanrılarını (yâni Hz. Muhammed'i) görmek üzere birini gönderir. Olaya şahit olanlardan biri şöyle anlatır: "Tanrı (yâni Hz. Muhammed) bulundukları yere geldi. Etrafını bağılılarından oluşan büyük bir kalabalık sarmıştı. Davullar, zurnalar,

utlar ve gümüşten yapılma borular çalıyorlar, şarkılar söyleyip raks ediyorlardı. Sonunda onu coşku, eğlence ve çığlıklar içinde karargaha getirdiler. Halifesi onun gelmesini bekliyordu. Onu görünce, dizlerinin üzerine kalktı ve huzu ve huşu içinde ona tapmaya başladı."

Richard, yukarıda betimlenen tanrı "Mahom"un vahyedişini de şu şekilde tasvir eder: "Büyücüler, bir cini emirleri altına almışlar. Onu sözü edilen putun içine koymuşlar. Bu cin orada bağırıp çağırır, gürültü çıkarır, sonra konuşmaya başlar. Müslümanlar onu büyük bir sessizlik içinde dinlerler."

Buna benzer mesnetsiz yakıştırmalar haçlı savaşları yıllarında yazılan veya o dönemi anlatan kitaplarda büyük oranda yer almaktadır. Öyle ki bunları okuyan bir kimse afallayıp kalır. Okuduklarına inanamaz, şaşkınlıktan dehşet içinde donakalır. Yapılan naklin doğru olmayabileceğini düşünür. Çünkü bunlar öyle iddialardır ki, bir Müslüman ne uyanıkken, ne uykusunda, ne de uyuklamasında bunlara tanık olmuştur.

Üçüncüsü: Düşünce sahibi araştırmacılar, Hristiyanlık çağrısının geçmişten günümüze kadar geçirdiği evrimin çizgisini somut bir şekilde algılasınlar; putperestlik inançlarının, nasıl başlangıçta,

Hz. İsa (a.s) hakkında aşırı tasvirlerde bulunma şeklinde, sonra da "Baba, Oğul, Ruh-ul Kudüs" üçlemi kalıbında, haça gerilme ve günahlara bedel olma, bunun gereği olarak da sırf inanmakla yetinip amel etmekten vazgeçme fikri şeklinde sinsice Hristiyanlık çağrısına sirayet ettiğini bilsinler.

Başlangıçta sapma, dini kalıplar içinde gelişme gösteriyordu. Karşılaştıkları buhranlar oruç, namaz ve vaftiz gibi ameller vasıtasıyla kilise tarafından çözüme kavuşturuluyordu.

Ancak öte yandan dinsizlik de her gün biraz daha geliyor, güç kazanıyor ve Hristiyanlık bütünü içinde çeşitli bölünmeler oluyordu. Sonunda Protestanlık ortaya çıktı, kanun

(uygulanmak üzere konulan pratik hükümler) ötesi özgürlüğü esas alan resmi yasalar siyasal kargaşanın yerini aldı. Buna bağlı olarak da dinsel eğitimin etkisi zayıflıyor, bu yöndeki çabalar beklenen sonuçları vermiyordu. Sonuçta tam özgürlüğü doğuran materyalizmin yaygınlaşmasıyla zaman içinde insani değerler ve ahlakın temelleri çöktü.

Diyalektik materyalizme, fizik ötesinin, değişmez üstün ahlakın ve dini eylemlerin inkarına dayalı komünizm ve sosyalizm ideolojileri etkin olmaya başladı. Manevi insanlık çöktü, yerini yırtıcılık ve çıkarıcılık karışımı materyalist hayvanlık aldı, dünya hızla o yönde ilerlemeye başladı.

Son zamanlarda dünya çapında etkin olmaya başlayan dinsel gelişimler ise, politik oyunların bir tezahüründen başka bir şey değildir. Politikacılar, siyasal amaçlarına ve arzularına ulaşmak için bu oyunu tezgahlıyorlar. Çünkü bugün etkin olan politika, her kapıyı çalmayı, her taşın altına ve her deliğe elini sokmayı öngörmektedir.

Şikago Le Teran Fakültesi, Dini İlimler Profesörü Josef Schitler konuya ilişkin olarak şöyle der:

"Amerika'da etkin olmaya başlayan yeni dinsel uyanış, dinin çağdaş uygar yaşama uyarlanmasından ve çağdaş medeniyetin din karşıtı olmadığına kanıtlanmasından başka bir şey değildir. Bunun büyük bir tehlikesi vardır, o da şudur: İnsanların büyük çoğunluğu, çağdaş uygarlığın verilerine inandıkları halde dindar olduklarını sanırlar. Böylece bir gün ortaya çıkabilecek gerçek bir dinî çağrıya teveccüh etmez, ona katılma gereğini duymazlar." [51]

Amerika'da Rus Ortodoksluğunun en büyük savunucularından biri olan Florovski der ki:

"Amerika'daki dinsel eğitim, toplumun gönlünü hoş tutmaktan başka bir anlam ifade etmiyor.

Çünkü eğer gerçek bir dinsel uyanış olsaydı, derin ve pratik öğretilere dayanıyor olması gerekirdi." [52]

Din kervanının nereden yola çıktığına ve nerede konakladığına bakın! Çağrı, dini (akideyi), ahlaki (güzel huyları) ve şeriatı (pratik amel-leri) ihya etmek adına başlamıştı, gelip dayandığı son nokta, bu saydıklarımın tümünün geçersiz kılınması ve yerini hayvani yaşantının alması oldu.

Bu durum, "Kiddis" ve "Havari" dedikleri Pavlus ve destekçilerinin eliyle gerçekleşen ilk sapmanın gelişiminin sonucundan başka bir şey değildir. Bugün bütün dünyanın insanlığı yok

oluşla tehdit ettiğini haykırdığı çağdaş uygarlık, "Pavlus Uygarlığı" olarak tanımlansa yeridir. "Çağdaş uygarlığın önderi, bayraktarı İsa'dır." iddiasındansa, "Pav-lus Uygarlığı" nitelemesi daha gerçekçidir.

[7]- Çünkü burada Allah'ın karşısındaki zelilliği önplana çıkarılıyor, Allah katında sahip olduğu makamlarından söz ediliyor.

[8]- Şehristani'nin, el-Milel ve'n Nihal'de yaptığı gibi.

[9]- el-Mizan'ın Arapça orijinalinde, bu konuyla ilgili tüm alıntılar, Kitab-ı Mukaddes'in Miladi 1811 yılında basılan Arapça çevirisinden yapılmıştır. Ancak biz, bu alıntıları direkt olarak Kitab-ı Mukaddes'in Türkçe çevirisinden yapmayı daha uygun bularak, Kitabı Mukaddes Şirketi tarafından 1985 yılında İstanbul'da basılan Türkçe çevirisini esas aldık. (Çev.)

[10]- Hristiyanlarda, bir kimsenin günahlardan arınması için kutsal suyla yıkanması. Kilisenin öngördüğü zorunluluklardan biridir.

[11]- Hristiyanların büyük bir kısmı bu görüştedir. Ancak Papaz Mar İshak gibi bazıları da, yüce Allah açısından suç ve hatanın cezasını vermemenin caiz olduğunu söylüyorlar. Diğer bir ifadeyle, azap tehdidini yerine getirmekten vazgeçmek caizdir, ancak ödül vaadine muhalefet caiz değildir.

[12]- Yuhanna'nın Birinci Mektubu, Bap, 2 / 1-2'de şöyle denir: "Ey küçük çocuklarım, günah işlemeyesiniz diye, bu şeyleri size yazıyorum. Ve eğer biri günah işlerse, Babanın nezdinde Şefaatçimiz, salih İsa Mesih vardır ve kendisi günahlarımıza, ve yalnız bizim günahlarımıza değil, fakat bütün dünyaya kefarettir."

[13]- Tevrat, Tekvin Kitabı, Bap 6 / 6'da şöyle denir: "Ve Rab yeryüzünde adamı yaptığına nadim oldu."

[14]- Ferisiler ve onların yazıcıları İsa'nın şakirtlerine: "Niçin mültezimler ve günahkârlarla yiyip içiyorsunuz?" diye mırıldandılar. İsa onlara cevap verip dedi: "Sağlam olanlar değil, ancak hasta olanlar hekime muhtaçtırlar. Ben salihleri değil, ancak günahkârları tövbeye çağırmaya geldim." (Luka İncili, Bap 5 : 30-32.)

[15]- Ve size diyorum: "Kim beni insanların önünde ikrar ederse, İnsanoğlu (İsa) da onu Allah'ın

melekleri önünde ikrar edecektir; fakat beni insanların önünde kim inkâr ederse, Allah'ın melekleri önünde inkâr olunacaktır. Ve kim İnsanoğluna karşı söz söylese, ona bağışlanacaktır; fakat Ruhulkudüse karşı küfredene bağışlanmayacaktır." (Luka İncili, Bap 12 : 8-10.)

[16]- Anlatıldığına göre, ilk defa Kâbe'ye putlar diken ve halkı bu putlara davet eden kişi, Amr b. Luhay'dır. Bu kişi, "Sabur Zül Ektaf" zamanında yaşamıştır. Mekke'de kavmimin lideri oldu ve Kâbe bekçiliği görevini ele geçirdi. Sonra Suriye'de bulunan Balka kentine yolculuk yaptı. Orada puta tapan bir kavimle karşılaştı.

Onlara, bunların ne olduğunu sordu. Onlar şu karşılığı verdiler: "Bunlar, yüce heykeller ve insan şeklinde edindiğimiz tanrılardır. Onlardan yardım isteriz, bize yardım ederler. Yağmur isteriz, yağmur yağdırırlar." Bunun üzerine, onlardan bir put istedi. Kendisine "Hübel" adlı putu verdiler.

Amr, Mekke'ye döndü ve bu putu Kâbe'ye dikti. Sonra da insanları ona tapmaya davet etti.

Bunun yanında karı koca şeklinde "İsaf" ve "Naile" adlı putlar da vardı.

İnsanları bu ikisine de kulluk sunmaya çağırdı. Onları Allah'a yaklaşmak için vesile edinmelerini istedi. ("El-Milel ve'n-Nihel" adlı eserde ve başka kaynaklarda bundan söz edilir.) Dikkati çeken bir husus da, Kur'an'ın bazı Arap putlarının isimlerini Nuh kıssası kapsamında, onun kavminden şikayeti çerçevesinde zikretmesidir: "Dediler ki: "İlahlarınızı sakın bırakmayın. Ne Vedd'i, ne Suva'ı, ne de Yeğus'u, Yeuk'u ve Nesr'i bırakmayın." (Nuh, 23)

[17]- Tekvin Kitabı, Çıkış Kitabı, Levililer Kitabı, Sayılar Kitabı, Tesniye Kitabı.

[18]- Yeşu Kitabı, Hâkimler Kitabı, Rut Kitabı, Birinci Samuel Kitabı, İkinci Samuel Kitabı, Birinci Krallar Kitabı, İkinci Krallar Kitabı, Birinci Tarihler Kitabı, İkinci Tarihler Kitabı, Ezra Kitabı, Nehemya Kitabı ve Ester Kitabı.

[19]- Süleyman'ın Meseleleri Kitabı, Vaiz Kitabı ve Neşideler Neşidesi Kitabı.

[20]- İşaya'nın Rüyetleri Kitabı, Yeremya'nın Rüyetleri Kitabı, Yeremya'nın Mersiyeleri Kitabı, Hezekiel'in Rüyetleri Kitabı, Daniel'in Rüyetleri Kitabı, Hoşea'nın Rüyetleri Kitabı, Yoel'in Rüyetleri Kitabı, Amos'un Rüyetleri Kitabı, Odadya'nın Rüyetleri Kitabı, Yunus'un Rüyetleri Kitabı, Mika'nın Rüyetleri Kitabı, Nahum'un Rüyetleri Kitabı, Habakkuk'un Rüyetleri Kitabı, Tsefanya'nın Rüyetleri Kitabı, Hag-gay'ın Rüyetleri Kitabı, Zekarya'nın Rüyetleri Kitabı, Malaki'nin Rüyetleri Kitabı.

[21]- Pavlus'un on dört mektubu, Yakub'un Mektubu, Petrus'un iki mektubu, Yu-hanna'nın üç mektubu, Yahuda'nın mektubu.

[22]- Pavlus'un Galatyalılara yazdığı mektupta (Bap 1 : 6-7) şöyle denir: "Sizi Mesih'in inayetinde çağırandan böyle çabukça farklı bir İncil'e dönmekte olduğunuza şaşırıyorum; o başka bir İncil değildir, fakat sizi karıştıran, ve Mesih'in İncilini bozmak isteyen kimseler var." En-Neccar, "Kıyas-ul Enbiya" adlı eserinde, Pavlus'un bu sözünü ve mektuplarında geçen başka sözleri kanıt göstererek, mevcut dört İncil'in dışında başka bir İncil'in bulunduğunu ve onun "Mesih İncili" olarak anıldığını söyler.

[23]- Kitab-ı Mukaddes Kamusu, Mr. Hauks ve diğer tarih kitapları.

[24]- Kitab-ı Mukaddes Kamusu, Mr. Hauks, Matta maddesi.

[25]- Bkz. Mizan-ul Hak. Kitab-ı Mukaddes Kamusu'nun yazarı da, tereddütle de olsa, bu durumu itiraf etmektedir.

[26]- Abdulvahhab en-Neccar, "Kıyas-ul Enbiya" adlı eserinde bu sözü, Petrus Karmac'ın "Muruc-ul Ahbar Fi Teracim-il Ahyar" adlı eserinden nakleder.

[27]- Kitab-ı Mukaddes Kamusu'nun yazarı bu konuda şöyle der: "Önceki kuşaklardan tevatür düzeyinde gelen metinlerde belirtildiğine göre, Markos, İncilini Rumca yazdı. Bu İncil, Petrus ve Pavlus'un ölümünden sonra yayıldı. Ancak, onun İnciline pek itibar edilmez. Çünkü İncilinin zahirnden de anlaşıldığına gibi, o, bu İncili kabileler ve köylüler için yazmıştır; kentliler ve özellikle de Romalılar için değil." Oldukça düşündürücü sözler!

[28]- Kitab-ı Mukaddes Kamusu, Pavlus maddesi.

[29]- Bkz. "Resullerin İşleri" ve "Pavlus'un Mektupları".

[30]- Luka İncili'nin başında (Bap 1 : 1-4) şöyle deniyor: "Aramızda vaki olmuş şeylerin hikâyetini, başlangıcından gözlerle görenlerin ve kelâmın hizmetçisi olanların bizlere nakil ettiklerine göre tertip etmeğe bir çok kimseler giriştiklerinden, ben de ta başından beri hepsini dikkatle araştırıp tahkik ederek, ey faziletli Teofilos, olduğu gibi sırası ile sana yazmağı münasip gördüm; ta ki, sana öğretilen kelâmın doğruluğunu bilesin." Bu sözler, açıkça kitabın ilhama değil, gözleme dayalı olarak yazılmış olduğunu göstermektedir.

Nitekim, Mr. Cadl de "İlham" adlı risalesi"nde bunu dile getirmiştir. Cyrum, açık bir dille, ilk kuşak teologların Luka İncili'nin ilk iki babı hakkında kuşku içinde olduklarını ifade etmektedir. Bu iki babın Marisyuni grubunun elindeki nüshada yer almadığı belirtmektedir. İcharn de,

kaleme aldığı eserinin 95. sayfasında, Luka İncili'nin 22. Babının 43. cümlesinden 47. cümlesine kadarki kısmının sonradan ekleme olduğunu söylemektedir.

Yine İcharn, eserinin 61. sayfasında şunları söylemektedir: "Rivayetlerden kaynaklanan bazı yalanlar Luka'nın nak-lettiği mucizelere ilişkin açıklamalara karışmıştır. Yazar, bunları şairlere özgü müba-lağaya dayalı olarak katmıştır. Ancak günümüzde doğruyu yalandan ayırmak o kadar zor ki." Gali My Shits şöyle der: "Matta ve Markos İncillerinin nakilleri genellikle birbirlerinden farklıdır. Dolayısıyla bir hususta bunlar ittifak ederlerse, onların görüşü Luka'ya tercih edilir." (en-Naccar, Kısas-ul Enbiya, s. 477'den naklen)

[31]- Kitab-ı Mukaddes Kamusu, Yuhanna maddesi.

[32]- Bkz. Kısas-ul Enbiya, Cercis Zevin el-Futuhi el-Lübnani'den naklen.

[33]- Katolik Herald, c. 7, s. 205, 1844 basımı, Stadlen'den ""naklen. (Bkz. Kısas-ul Enbiya.)

Kitab-ı Mukaddes Kamusu, Yuhanna maddesinde de buna işaret edilmiştir.

[34]- el-Faruk adlı eserin 1. cildinde "Britişinder"in bu görüşte olduğu belirtilir. (Kısas-ul Enbiya'dan naklen.)

[35]- a.g.e.

[36]- Üstad "Behruz," "Nebevi Müjdeler" ile ilgili olarak yazdığı son eserinde bu konuyla ilgili geniş açıklamalar sunmaktadır. Tefsirimizin oluşu içinde Nisâ suresinin sonlarının tefsiri çerçevesinde bu kitaptan alıntı yapmayı umuyorum. Bu konuda kesin olarak bilmemiz gereken husus, Hristiyanlık tarihinin karışık olduğudur.

[37]- Kitab-ı Mukaddes Kamusu. İsa maddesi.

[38]- İkinci yüzyıl filozoflarından "Şilsus", "Gerçek Hitap" adlı eserinde, İncillerle oynadıkları için Hristiyanları ayıplar, akşam yazdıklarını sabah silmelerini kınar. Miladi 384 yılında, Kral Teyodosius'in keşişler arasındaki tartışmalardan bunalması üzerine Papa Damasyus, Eski ve Yeni Ahitlerin yeninden Latinceye tercüme edilmesini ve bu tercümenin kiliselerde yasal metin olarak kabul edilmesini emretti.

Ancak "Volkana" adı verilen bu tercüme, yalnızca Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncilleri kapsamında gerçekleştirildi. Bu İncillerin mürettibi şöyle demiştir: "Eski Yunan nüshalarından birkaçını karşılaştırdıktan sonra onları tertip ettik. Yâni anlama muhalif olan kısımları ayıkladık. Gerisini de olduğu gibi bıraktık." Bu tercüme, "Tryudentini" adlı kurultay tarafından 1546

tarihinde, yâni on bir asır sonra kabul görmüş,

daha sonra 5. Sistos, 1590 yılında onun yanlışlarla dolu olduğunu söylemiş ve yeni nüshaların basılmasını emretmiştir. Sonra 8. Climenzus, ikinci kez bu nüshanın yanlış olduğunu söylemiş ve ayıklanmış yeni baskıların yapılmasını emretmiştir. Bugün Katoliklerin elindeki nüsha budur.

(Tefsir-ul Cevahir, c. 2, s. 121, 2. Baskı.)

[39]- Bu İncil, yıllar önce İtalyanca el yazması olarak bulundu. Dr. Halil Saadet tarafından Mısır'da Arapça'ya ve değerli Bilim adamı Serdar Kabuli tarafından da İran'da Farsça'ya çevrilmiştir. (Müellif.) Bu İncil, Mehmet Yıldız tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, Ali Ünal tarafından notlandırılmış ve 'Kültür Basın Yayın Birliği yayınları arasında çıkmıştır. İst. 1. baskı, tarihsiz. (Mütercim.)

[40]- "Resullerin İşleri" ve "Pavlus'un Mektupları"nda bu son hususa işaret ediliyor. Ancak Hristiyanlar buna itiraz ederler.

[41]- Çarmıha gerilerek asılmak çok eski bir uygulamadır. Eskiden suçu çok ağır olanları ve büyük günahlar işleyenleri çarmıha gererek öldürürlerdi. Hiç kuşkusuz çarmıha gerilmek, en acı veren öldürme şeklidir ve hatırlanışı ürperti vericidir. Bildiğimiz haç şeklinde birbirleriyle kesişen iki tahta hazırlanır ve

bir insanın üzerine yerleşeceği şekilde monte edilirdi. Sonra suçlu bunun üzerine konulurdu.

Elleri yana doğru açılarak tahtaya çiviyle çakılırdı. Aynı şekilde ayakları da tahtaya çakılırdı. Bazen çiviyle çakmadan sadece iple bağlamakla yetinilirdi. Sonra tahtalar doğrultulur ve ayak tarafındaki tahta iki

zira kadar yere çakılırdı. Suçlu bu şekilde bir veya birkaç gün bekletilirdi. Sonra ayakları bilekten kırılırdı. Bu şekilde çarmıha gerilmiş olarak ölüme terk edilirdi veya yere indirilerek öldürülürdü.

Çarmıha gerilecek kişiye asılmadan önce işkence edilirdi veya organları kesilirdi. Mensuplarından birinin çarmıha gerilmesi bir kavim için yüz kızartıcı bir olay olarak algılanırdı.

[42]- İngilizce de "Cris" şeklinde telaffuz edilir ki, Kurtarıcı Mesih kastedilir.

[43]- Okuyucu bu alıntıları, el-Menar tefsirinde (c. 6, Nisâ suresinin tefsiri), ayrıca

Ansiklopedilerde ve "Hıristiyanlıkta Putperestlik İnançları" adlı eserde bulabilir.

[44]- Vaftiz edilmişlikten maksat, batını temizlik ve kutsallıktır.

[45]- Burada şöyle bir kuşku dile getirilmiştir: "Bu ifade, ahirette cismani kıyama kabul etmeyi gerektirir. Oysa Hıristiyanlar ruhani kıyama inanırlar. Bunu İncilden algılamak mümkündür."

Ancak benim kanatime göre İncil, sadece kıyamette dünyadaki cismani lezzetlerin olmayacağına delalet eder; insanın bedenden

soyutlanmış mücerret bir ruh olacağına delalet etmez. Etse etse, insanın kıyamette melekler gibi olacağına, insanlar arasında evliliğin olmayacağına delalet eder. Eski ve Yeni Ahitlerde, kıyamet günündeki insan şöyle dursun, açıkça yüce Allah'ın ve meleklerin cisim olduğu ifade edilir.

[46]- el-Milel ve'n-Nihal, Şehristani.

[47]- el-Futuhât-ul İslamiye

[48]- a.g.e.

[49]- a.g.e.

[50]- Buradan başlamak üzere bölümün sonuna kadarki kısım, Henry De Castry'-nin "İslam Dini" adlı kitabının tercümesinden (Birinci Bölüm) nakledilmiştir.

[51]- "Live" dergisi, ABD. 6 Şubat 1956.

[52]- a.g.e